

Povstalci a odsouzení

recenze knihy

Kat Jan Mydlář popravil 21. června 1621 dvacet sedm mužů – smrt tří pánů, deseti rytířů a sedmnácti měšťanů na Staroměstském náměstí v Praze byla důsledkem prohraného stavovského povstání a zároveň důrazným varováním nekatolíkům ze strany českého krále Ferdinanda II. Události vymezené defenestrací provedenou 23. května 1618 a bitvou na Bílé Hoře, ke které došlo 8. listopadu 1620 i rozsudek nad rebely, byly pro současníky mementem. Pro jejich potomky znamenaly dějinné trauma, posléze se staly předmětem dějezpytného bádání historiků, námětem literárních děl i rozhlasové, televizní a filmové tvorby. Tzv. druhý život popravených se neodvíjel stejně. Několik mediálně proslulých – Jáchym Ondřej Šlik, Václav Budovec z Budova, Kryštof Harant z Polžic a Bezdržic, Jan Jesenius – se „dočkalo“ mnoha odborných studií a knižních monografií. O většině potrestaných však dosud bylo známo málo informací. Tato skutečnost již neplatí, neboť byla vydána publikace s názvem Povstalci a odsouzení – osudy 27 obětí staroměstské exekuce.

PhDr. Jan Kilián nejprve zasazuje dobové události do zemského a evropského kontextu. Posléze, dle pořadí v jakém byli odsouzení postupně povoláni k výkonu exekuce, pojednává v jednotlivých textových medailonech o jejich rodových i rodinných kořenech, kariéře, majetkových poměrech a politické angažovanosti v době před povstáním i během průběhu vzpoury. Analyzuje soudní proces a popisuje závěrečné chvíle pozemského bytí odsouzených, jakož i životní peripetie jejich blízkých v pobělohorských časech. Publikuje informace, jejichž pomocí lze uvažovat nad některými dosud tradovanými mýty a zároveň posuzovat nově přezkoumané realie. Např. v souvislosti s vykonáním trestu na Prokopu Dvořeckém z Olbramovic nabízí námět ke kritickému zamyšlení – Dvořecký dle dobového svědectví údajně odešel směrem k přihlížejícím a jednomu z nich měl podat pamětní korunovační minci krále Fridricha Falckého. Popravčí lešení však bylo obklopeno vojáky Valdštejnova pluku, kteří měli zamezit jakýmkoliv verbálním i teatrálním projevům odsouzených... V biogramu věnovaném Kryštofu Harantovi z Polžic a Bezdržic lze v souvislosti s dokázanou nepřítomností (dříve tradovaný opak) Albrechta z Valdštejna při Harantově zatčení na hradě Pecka, ocenit absenci zmínky o spíše historické anekdotě o ulétnuvším klobouku a s tím spojeného citátu, který měl zaznít vůči pozdějšímu generalissimovi císařských vojsk.

Autor se také nesnaží spekulativně vyplnit torzovitost archivních pramenů a kapitoly o nejméně mediálně známých z dvaceti sedmi „českých pánů“ ponechává v nevelkém rozsahu, byť plně kompaktní. Přínosná je Kiliánova částečná polemika s PhDr. Josefem Petráněm autorem knihy Staroměstská exekuce (aktualizovaně vydána v letech 1972, 1985 a 1996). Záslouhou důkladného studia mnoha archivních fondů nově vykládá některé jeho dříve zdánlivě nezpochybnitelné závěry, které nyní nabývají odlišnou společenskou a sociální konotaci – týkají se např. výše dosaženého věku Kašpara Kaplíře ze Sulevic a Jindřicha Otty z Losu. Zároveň však svému kolegovi vzdává úctu. Publikace obou historiků jsou mimořádné, přestože časový odstup od jejich napsání (několik desítek let) dokazuje posouvání hranice možností a výsledků badatelství.

Text knihy je doplněn obsáhlým souborem poznámek, množstvím černobílých a barevných fotografií významných uměleckých děl, aktuální podoby hradních a zámeckých sídel i měšťanských domů jejich popravených vlastníků. Závěr hlavní části publikace tvoří celkový přehled exekuoovaných. Z údajů tabulky je patrné, že za vzpouru zaplatilo životem dvacet sedm společensky, ekonomicky, etnicky, sociálně i lidsky odlišných mužů, které ve zlomový okamžik, s výjimkou jednoho, spojovala nekatolická víra. Všichni spíše byli plnoprávními obyvateli zemí Koruny české než „českými pány“ a PhDr. Jan Kilián ve své knize předkládá precizní přehled jejich životních příběhů a osudů pohledem doby, ve které se popsané události odehrály ... Vždyť jeho kniha může rozhodnout o definitivním překonání údajného pobělohorského traumatu.

PhDr. Jan Kilián: Povstalci a odsouzení – osudy 27 obětí staroměstské exekuce,

ISBN: 978-80-7422-813-1, 464 str., 1. vyd., NLN s.r.o. v Praze, 2021.

Autor textu: Stanislav Vaněk